

внутрішньодержавних способів імплементації норм міжнародного права та їх систематизації. Загалом способи імплементації визначаються як «спеціальні напрями діяльності органів державної влади, що здійснюються з метою виконання міжнародно-правових норм [4, с. 91]. Застосовуються вони в кожному конкретному випадку уповноваженими на це органами законодавчої чи судової влади.

У пошуках найефективнішого способу імплементації Україна вже обрала шлях через прийняття 23 лютого 2006 року Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини». Місце практики Європейського суду в Україні набуло нормативної визначеності. Проте, однією проблем входження України до міжнародної системи захисту прав людини залишається контрольна та правозахисна практика України як засіб імплементації міжнародно-правових норм щодо прав людини. За умови сприяння зовнішніх і внутрішніх чинників розвитку України на шляху до демократичного суспільства, задекларовані в Конституції України права людини мають шанс на реалізацію в майбутньому.

1. Баймуратов М. О., Аббас А. М. Особливості входження норм міжнародного права в національне конституційне право України. *Вісник Центральної виборчої комісії*. 2016. Вип. 2 (34). С. 75-85.
2. Конституція України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Наливайко Л.Р. Державний лад України: теоретико-правова модель: монографія. Харків : Право, 2009. 598 с.
4. Федіна Н. В. Національна імплементація прав людини на етапі інтеграції України у світове співтовариство. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2016. Вип. 2. С. 85-95.

УДК 341.161

DOI: 10.31733/17-03-2023-161-164

Ірина ПОСТЕРНАК

доцент кафедри організації
будівництва та охорони праці
Одеської державної академії
будівництва та архітектури,
кандидат технічних наук, доцент

Сергій ПОСТЕРНАК

технічний спеціаліст ПП «Композит»,
кандидат технічних наук, доцент

Олексій ПОСТЕРНАК

здобувач вищої освіти
Одеської державної академії
будівництва та архітектури

РІШЕННЯ ЮНЕСКО ДОПОМОЖЕ ЗАХИЩАТИ НАШУ ОДЕСУ

Нерухома культурна спадщина України є вагомим частиним світового культурного надбання. Її належне збереження та використання є не тільки одним із напрямів державної політики, але й індикатором, за яким оцінюється наша держава на європейському та міжнародному рівні. Велика кількість об'єктів культурної спадщини, розташованих на території України, мають виняткову загальнолюдську цінність. Світова спільнота зацікавлена у збереженні таких об'єктів, активізації заходів з їх вивчення, охорони та популяризації.

У 1972 році Генеральна конференція ЮНЕСКО прийняла Конвенцію про захист всесвітньої культурної та природної спадщини, якою визнано, що окремі об'єкти культурної і природної спадщини народів світу мають виняткову загальнолюдську цінність і, будучи складовою частиною всесвітньої спадщини, потребують участі всього світового співтовариства в їхній охороні. З цієї метою Конвенцією було запроваджено складання списку об'єктів культурної та природної спадщини виняткової загальнолюдської цінності

під назвою «Перелік всесвітньої спадщини», а також засновано при ЮНЕСКО Міжурядовий комітет з питань захисту культурної і природної спадщини виняткової загальнолюдської цінності під назвою «Комітет всесвітньої спадщини» і його допоміжний орган – Секретаріат (Центр всесвітньої спадщини). Комітетом всесвітньої спадщини було прийнято і, з набуттям досвіду, кілька разів переглянуто й уточнено чинний нині регулятивний документ ЮНЕСКО «Провідні настанови щодо втілення у життя Конвенції про всесвітню спадщину». У цьому документі виписані вимоги, умови, рекомендації та докладні роз'яснення, які стосуються відбору об'єктів, що пропонуються для занесення до Списку всесвітньої спадщини, складу, змісту й оформлення матеріалів досє щодо таких пропозицій. У 1988 р. Україна ратифікувала зазначену Конвенцію і, як її сторона, набула права робити подання на занесення своїх об'єктів культурної та природної спадщини до Списку всесвітньої спадщини, а також взяла на себе зобов'язання забезпечити захист, збереження, реабілітацію та належну презентацію занесених до Списку об'єктів, вдаючись до вживання відповідних юридичних, адміністративних, наукових, технічних і фінансових заходів [1].

Культурна спадщина міста Одеси є невід'ємною частиною культурного надбання України та світового культурного надбання. Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 26 липня 2001 року № 878 «Про затвердження Списку історичних населених місць України» місто Одесу включено до Списку історичних населених місць України [2].

Історичний центр міста Одеси зберіг унікальну планувальну структуру зі всесвітньо відомими архітектурними ансамблями та пам'ятниками культурної спадщини місцевого та національного значення і має високу цінність як єдине ціле. Багато будівель історичного центру є унікальними пам'ятками містобудування та архітектури національного і місцевого значення, які взяті під охорону держави Урядом України і рішеннями Одеського облвиконкому та занесені до Державного реєстру нерухомих пам'яток України відповідними наказами Міністерства культури і туризму України. На території міста Одеси розташовано 1354 пам'ятки та об'єкти культурної спадщини, у т. ч. 42 пам'ятки національного значення, з яких 1012 об'єктів розташовано у Центральному історичному ареалі м. Одеси, у тому числі 977 будівель-пам'яток архітектури та містобудування, історії національного та місцевого значення. Оновлений інвентаризаційний перелік пам'яток та об'єктів культурної спадщини міста Одеси, у т.ч. шойно виявлених, сформований у рамках проведеного у 2021 році коригування науково-проектної документації «Історико-архітектурний опорний план. Проект зон охорони. Визначення меж історичних ареалів м. Одеси» [1-2].

Історичний центр Одеси, відповідно до класифікації, встановленої Комітетом всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, належить до категорії «живих історичних міст», які, за своєю природою, еволюціонували та продовжують еволюціонувати під впливом соціально-економічних та культурних змін, що ускладнює будь-яку оцінку щодо критерію автентичності та робить більш проблематичною будь-яку політику збереження» [1].

Значна кількість об'єктів історичного центру є унікальними пам'ятками історії, містобудування та архітектури, монументального мистецтва національного і місцевого значення, багато з яких є своєрідною візитною карткою міста. Збереження цінної автентичної історичної забудови, особливо у ядрі історичного центру Одеси, де розташована значна кількість пам'ятників та об'єктів культурної спадщини широкого стилістичного діапазону, відіграє важливу роль у підвищенні інвестиційної та туристичної привабливості Одеси, має великий вплив на подальший розвиток міста.

Тривала експлуатація інфраструктури міського господарства та відсутність відповідального підходу в її своєчасному утриманні за попередні десятиріччя призвели до незадовільного стану багатьох історичних будівель у центральній частині міста, що, у свою чергу, спричиняє загрозу втрати цілісності сприйняття історичного середовища у Центральному історичному ареалі міста, а також несе загрозу обрушення елементів фасадів.

Вирішення проблем щодо збереження історичної забудови, утримання, ремонту та реставрації об'єктів є необхідним та постійним завданням, яке тісно пов'язане з вирішенням проблем реформування та розвитку житлово-комунального господарства міста. Необхідно своєчасне проведення поточного ремонту та реставраційних робіт пам'яток архітектури, історії, монументального мистецтва, постійна підтримка їх у належному технічному та естетичному стані.

Слід зазначити, що за останні п'ять років у напрямі збереження історичного надбання Одеси у рамках профільних програм була проведена значна робота, особливо у

центральної частині міста, де сформовані основні туристичні маршрути, які проходять центральними вулицями і провулками ядра історичного центру міста.

Подальше проведення заходів зі збереження історичної забудови, продовження ремонтно-реставраційних робіт та капітального ремонту фасадів, покрівель будівель, більшість яких є пам'ятками, може нормалізувати проблему погіршення з кожним роком їх технічного стану. Так, відремонтована, відновлена та приведена у належний стан значна кількість комплексів об'єктів та будівель-пам'яток, у тому числі які розташовані на Тираспольській площі, у Воронцовському провулку, на вулицях Преображенській та Софіївській. Проведено реставрацію фасадів та покрівель відомих будівель-пам'яток у м. Одесі по вул. Дерibasівській, 4, 10, 12, 19, 31, вул. Катерининській, 9, вул. Гоголя, 5, 7, 9, вул. Рішельєвській, 12, вул. Пушкінській, 2, 4, 8, 16, 78. Завершена об'ємна реставрація найвідоміших пам'яток у м. Одесі – Потьомкінських сходів, Колонади «бельведеру» комплексу Воронцовського палацу, Будинку Русова (вул. Садова, 21), проведена реконструкція, капітальний ремонт (у т. ч. елементів благоустрою) бул. Михайла Жванецького.

З метою розробки науково-проектної документації для проведення ремонтно-реставраційних робіт існує необхідність у виготовленні технічних висновків щодо стану об'єктів культурної спадщини. За результатами таких висновків буде визначено технічний стан фасадів, покрівель, конструкцій та архітектурного декору будівель-пам'яток архітектури

і містобудування, історії та ступінь важкості руйнівних процесів.

Подальше проведення заходів зі збереження історичної забудови, продовження ремонтно-реставраційних робіт та капітального ремонту фасадів, покрівель будівель, більшість яких є пам'ятками, може нормалізувати проблему погіршення з кожним роком їх технічного стану.

Існує необхідність у подальшому виготовленні та встановленні охоронних дощок на пам'ятках, зокрема у шойно виявлених, що занесені до Державного реєстру нерухомих пам'яток України за категоріями національного та місцевого значення відповідно до вимог пам'яткоохоронного законодавства.

Шляхами і засобами розв'язання проблемних питань щодо збереження культурної спадщини, а також розвитку історичного ареалу міста Одеси є:

- поліпшення та вдосконалення організаційних і матеріально-технічних засад сфери охорони культурної спадщини на території міста;
- втілення державної політики у сфері пам'яткоохоронної діяльності;
- раціональне використання пам'яток і об'єктів культурної спадщини;
- здійснення постійного моніторингу стану збереження об'єктів культурної спадщини;
- виконання першочергових ремонтно-реставраційних робіт;
- запобігання актам вандалізму;
- створення умов для поліпшення туристичної привабливості міста;
- залучення громадськості, науково-освітнього співтовариства, міжнародних організацій до процесів управління та контролю у галузі культурної спадщини.

25 січня Парижі за прискороною процедурою історичний центр Одеси був визнаний всесвітньою культурною спадщиною ЮНЕСКО [3-7].

У зв'язку з загрозами, що нависли над містом з початку війни, Комітет всесвітньої спадщини вдався до надзвичайної процедури, передбаченої Оперативним керівництвом з виконання Конвенції про всесвітню спадщину. Вже влітку 2022 року за підтримки Італії та Греції ЮНЕСКО об'єднала міжнародних експертів з українцями для підготовки номінації. Президент України Зеленський офіційно оголосив про подачу заявки у жовтні 2022 року, звернувшись до ЮНЕСКО в онлайн-зверненні. Оціночні органи вивчали номінацію протягом наступних тижнів, що дозволило їй розглянути на надзвичайному засіданні Комітету всесвітньої спадщини в Парижі [3].

Комітет всесвітньої спадщини у середу (25 січня) ухвалив рішення про включення історичного центру Одеси до Списку всесвітньої спадщини. Це рішення визнає визначну універсальну цінність об'єкта та обов'язок всього людства захищати його. Історичний центр Одеси також включений до Списку всесвітньої спадщини, що перебуває під загрозою, що дає йому доступ до посиленої технічної та фінансової міжнародної допомоги, яку Україна може запросити, щоб забезпечити захист об'єкта та, у разі потреби, допомоги у його відновленні [3].

До основного списку внесли вулиці, будівлі та інші об'єкти, які мають ознаки мультикультуралізму. Зокрема, це ансамбль Приморського бульвару, Театральна площа, Дерibasівська, Гоголя. Також в Перелік внесли Одеський морський торговий порт [4].

Включення до основного Списку ЮНЕСКО сприятиме:

- збереженню історичної забудови центральної частини міста, відновленню її автентичного вигляду, збереженню цінних елементів пам'яток та історичного середовища міста;
- поліпшенню якості проживання у місті та підвищенню рівня благоустрою;
- залученню фахівців міжнародних організацій для збереження культурної спадщини;
- проінформованості власників/користувачів об'єктів культурної спадщини щодо вимог чинного законодавства, державних стандартів, норм і правил у сфері охорони культурної спадщини, а також про наукове, естетичне і патріотичне значення пам'яток;
- розвитку туристичного потенціалу м. Одеси, створенню привабливого міського громадського і туристичного простору, формуванню іміджу м. Одеси як найкрасивішого історичного туристичного міста Європи з добре збереженою культурною спадщиною;
- забезпеченню дотримання законодавства у сфері охорони культурної спадщини;
- використанню потенціалу культурної спадщини для сталого розвитку територіальної громади міста.

Україна та місто Одеса отримують певні зобов'язання, серед яких [6-7]:

- заборона на появу дисгармонійних об'єктів в центрі міста;
- підтримання території в належному стані (кошти на це мають виділятися з місцевого або державного бюджету);
- збереження зовнішнього вигляду вулиць максимально наближеним до початку ХХ століття.

Включення до основного Списку ЮНЕСКО – це насамперед збереження нашої історичної спадщини, але також це і поштовх для розвитку туризму, бо місто потрапить до світових туристичних маршрутів, а це, своєю чергою, буде позитивно впливати на економічний показник.

---

1. Звіряка А. І. Історичний центр портового міста Одеси як об'єкт, що занесений до Попереднього списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Сіверщина в історії України (Розділ 1. Пам'яtkознавство та пам'яtkоохоронна справа): зб. наук. праць. Глухів – Київ : Центр пам'яtkознавства НАН України і УТОПК, 2019. Вип. 12. С. 80-83. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/180907>.

2. Міська цільова програма збереження об'єктів культурної спадщини на території Центрального історичного ареалу міста Одеси на 2022 – 2024 роки: рішення Виконавчого комітету Одеської міської ради № 43 від 05.04.2022 р. Офіційний сайт міста Одеса. URL: <https://omr.gov.ua/ua/acts/committee/191374/>

3. Press release. (2023, January 25) Odesa inscribed on UNESCO's World Heritage List in the face of threats of destruction. UNESCO. Retrieved from <https://www.unesco.org/en/articles/odesa-inscribed-unescos-world-heritage-list-face-threats-destruction>.

4. Ministry of culture and information policy of Ukraine: Odesa city council. 2022. Nomination dossier for inscription on the World Heritage List «The historic center of the port city of Odesa». URL: [https://whc.unesco.org/en/list/1703/documents/1703-2519-Nomination%20Text-en%20\(1\).pdf](https://whc.unesco.org/en/list/1703/documents/1703-2519-Nomination%20Text-en%20(1).pdf).

5. Президент України: Рішення ЮНЕСКО допоможе захищати нашу Одесу: стаття від 26.01.2023 р. URL: <https://omr.gov.ua/ua/news/231483/>

6. Рокко О. Історичний центр Одеси включили до списку ЮНЕСКО. Суспільне Мовлення – незалежна медіакомпанія України: стаття від 28.01.2023 р. URL: <https://suspilne.media/366484-istoricnij-centr-odesi-vklucili-do-spisku-unesko/>

7. Федосєєва Т. Одеса у списку ЮНЕСКО – що це означає для міста? Пояснюємо. «Маяк» – онлайн-журнал про культуру, науку: стаття від 28.01.2023 р. URL: <https://mayak.org.ua/news/odesa-u-spysku-iunesko-shcho-tse-oznachaie-dlia-mista-poiasnuiemo>.